

In memoriam
ВЛАДИМИР ШОВЉАНСКИ
(1960–2015)

Поштована породицо Шовљански, драга Дијана, драги Браниславе, драга Оља, поштоваоци и пријатељи нашег Владе!

Отишао је Владимир Шовљански, наш драги Владика, како смо га од миља и уз неизбежне пошалице називали. Као саставни део тих пошалица иде и чињеница да њега, Владикау, данас ни парохијски свештеник, ни ђакон, ни саслужитељ не испраћају на онај свет, али га испраћају људи који су га волели.

Истина је, Владикау није било баш лако волети, а то најбоље знају они који су га, управо, истински волели. Он је, као мало ко други, умео да буде сам свој противник. Са детињом глумом настојао је, понекад, да избегне оно што му се не допада, оно што се мора, а мора се много тога. Кад су му наметане неке неизбежне обавезе, он би се само покуњео и у хумору потражио спасоносни излаз. А на том хуморном излазу из тескобе, свет би се бар за тренутак показао прихватљивијим него што иначе јесте. „Убићу се путем смрти”, рекао би Владика крајње уозбиљен, а његов хотимично карикатуралан протест против онога што се мора деловао је колико дечачки наиван и драг толико и злоћудно јогунаст, чак и аутодеструктиван.

Владика се штитио тако што је себи самоме наносио највише бола и патње, али ништа мање је то чинио и онима који су га волели. Како је само он самога себе, а и своје ближње, умео да кажњава небригом за себе и за сопствено здравље! А кад би га пријатељи преклињали да обави лекарске прегледе и да крене са неким терапијама, он би само нехајно и подсмешљиво почео, ко бајаги, да подржава такве предлоге. „Да, да”, говорио је, а остајало је нејасно је ли то стварно одобравање и обећање да ће поступити у складу са таквим ставом, или је пак реч о иронијском коментару и потпуном одбијању такве могућности.

Ако је у животу и у шаловим коментарима волео двосмислености и језичке игре, у својим професионалним лекторским обавезама настојао је да буде недвосмислено тачан. После завршетка Филозофског факултета, Групе за српскохрватски језик и југословенске књижевности у родном Новом Саду, Шовљански се 1989. године запослио у Рукописном одељењу Матице српске. Од 1997. године он прелази за секретара Редакције и лектора *Лейојиса Мајишце српске*, а на том месту остаће до последњег дана свога живота.

Радећи у Рукописном одељењу, он је започео и потом се дуго бавио изузетно корисним, драгоценим пословима приређивања архивске грађе. Нарочито је успешно радио са Стојаном Трећаковим, а приређивали су грађу везану за неке од наших најзначајнијих писаца: за Црњанског (књига *Црњански, архивалије*, Нови Сад 1993) и за Вељка Петровића (у том послу придружила им се и Соња Боб, па су приредили Вељкова *Писма 1904–1967*, Нови Сад 1997). Највеће откриће Трећаков и Шовљански су начинили публиковањем рукописа Милана Јовановића Стоимировића, оба у издању Матице српске: *Порџређи љрема живим моделима* (1998) и *Дневник 1936–1941* (2000). Уз то је Влада приредио и Стоимировићев рукопис *Ланче Смедеревац* (2006). Поводом 50-годишњице покретања „Прве књиге” Матице српске, он је 2007. године, заједно с Браниславом Карановићем, приредио лексикон ове едиције.

Са Владиком Шовљанским отишао је један одговорни, помало спори и опрезни, али драгоцени приређивач рукописа и архивске грађе. Уз то отишао је човек који је обезбеђивао да Матичине публикације буду језички стварно дотеране и очишћене: кад би он преузимао овај одговорни посао, могли сте бити сигурни да је лектура у најбољим рукама. Отишао је, исто тако, и један духовит човек који је, кад је хтео и могао, умео да буде пријатан и благотворан саговорник који с пријатељима воли свакога дана да подели бар један виц или какву другу духовитост. Биле су то оне драгоцене дозе хумора уз чију помоћ се лакше живи и дише.

Да, „Убићу се путем смрти”, говорио је Владика. Ево, сада се он стварно убио путем смрти, а у томе му је срамно помагала страшна болест. На тексту који је та болест исписала по његовом, Владикином телу, он, први пут у својој професионалној каријери, није лекторски интервенисао. Примедаба је свакако имао, али није имао снаге да се са таквим страшним рукописом избори. Сада, кад је на оном свету већ нешто мало снаге скупио, он вероватно ослушкује ове речи које изговарамо. Опет проверава је ли све језички исправно и ваљано речено, али и је ли речено са неопходном дозом хумора и неутралисане патетике.

Драги Владика, кад је својевремено са овога света отишао Стојан Трећаков, ти си на молбу да испратиш пријатеља лепом речју рекао да то никако не можеш учинити јер ћеш се заплакати. „Цмиздрићу”, говорио си и, притом, додавао још неке стилске детаље који су сведочили о твојој изразитој аутоиронији. Како онда, драги пријатељу, уз такву аутоиронијску свест рећи једноставну истину да нам већ сад ужасно недостајеш! Зато, ако се негде погрешило, немој замерити! Нека ти је све опроштено, као што и ти опраштаеш должником својим! Нека ти је лака земља која ће те покрити и нека је мир праху твоме!*

Иван НЕГРИШОРАЦ

* * *

Поштоване Дијана и Оља, драги Браниславе, уважени сродници и пријатељи прерано преминулог Владимира Шовљанског, свима нам тако присног и блиског друга и сарадника!

Ова реч опроштаја и последњег поздрава не може ни издалека да изрази, па чак ни да наговести сву топлину и срдачност наших односа са незаборавним колегом и прегоацем на заједничким пословима ове велике и добре куће српске културе, куће коју је Влада волео можда више него ико од нас и којој је посветио свој вишедеценијски труд, видљив и невидљив, признат и непризнат, како то већ бива са сваким несребичним, приврженичким прегалаштвом за опште добро.

Влада је био мој студент, одличан студент, а од средине 1994. повремено (од 1997. године за стално), у својству секретара Редакције, најближи сарадник на уређивању *Лейџојиса Матице српске*. Петнаестак чврсто укоричених томова, у платненом плавом повезу, као и приближно толико оних који ће тек бити укоричени, чувају и сачуваће од заборава име и допринос Владе Шовљанског духовном значењу и зрачењу нашег дуговечног часописа. Била би доиста дуга и занимљива прича о писцима које је волео више од других, попут Бошка Петровића и Воје Чолановића, као што би била узбудљива и повест свих мука секретарских и лекторских које је имао са неретко драгоценим али и, опростите на изразу, неуредним штивима и неугодним сарадницима. Волео је, међутим, Влада Матицу и њен *Лейџојис* тако и толико да је свима све опраштао, са њему својственим хумором и незаборавним осмехом лепих плавих очију. Давно је речено да је лепо понашање исто што

* Реч на комеморативном скупу у Матици српској, 14. маја 2015. године.

и стална писмена препорука. Уљудног и поузданог, Владу смо редовно и препоручивали и, можда, преоптерећивали. Рекао бих да је од свих матичара највише научио од Стојана Трећакова а највише волео недавно преминулог Бору Јуришина.

Син познатог новинара и отац младог и талентованог телевизијског посленика, наш Владимир је и сâм оставио запажен траг у публицистичко-књижевној и документаристичкој делатности Матице српске. О томе извештавају и зацело ће и убудуће говорити како енциклопедисти Новог Сада тако и хроничари и повесничари наше куће. За ову прилику подсећамо с посебном захвалношћу, на три драгоцену подухвата Владе Шовљанског – на књигу *О Црњанском, архивалије*, коју је приредио с поменутиим Трећаковим 1993. године поводом стогодишњице рођења великог песника, на *Писма 1904–1967* Вељка Петровића, из збирке Рукописног одељења Матице српске, коју је четири године потом за штампу припремио са Соњом Боб и Стојаном Трећаковим, те на замашан *Дневник 1936–1941* Милана Јовановића Стоимировића, објављен двехиљадите, опет уз приређивачку припомоћ Стојана Трећакова, дневник у којем, по речима рецензента Бранка Бешлина, налазимо „застрашујуће велики број” портрета наших и страних политичара, дипломата и јавних радника. Без ових трију књига, за којима с радошћу и коришћу посежемо скоро сваког дана, наша би представа о културној и политичкој историји, националној и општој, била умногостро сиромашнија и непоузданија.

А скромни и драги наш Влада никад се ничим није хтео ни умео похвалити! Осим понекад, у шали али и с мрвицом поноса, својом сведоцбном примерног војника Југословенске народне армије.

И тако, после дугих и стоички претрпљених мука, напустио нас је у најлепшим својим годинама наш племенити, безазлени и честити пријатељ, другар и сарадник Владимир Шовљански. Памтиће га само по добру како његова супруга Дијана, син Бранислав и сестра Оља тако и велики круг дугогодишњих пријатеља и колега из Матице српске и небројени сарадници и читаоци *Лейхойиса* и толиких других, овде поменутих и непоменутих, књига и публикација. Наш животни видокруг биће одсад сиромашнији за један неисказиво нам драг лик и свагда срдачан сусрет, али и наше сећање богатије за једну дивну, топлу и неизбрисиву успомену.

Нека је вечна слава и хвала нашем Влади Шовљанском!*

Славко ГОРДИЋ

* Реч на комеморативном скупу у Матици српској, 14. маја 2015. године.